
LAPSIPERHEIDEN ARKI
Lasten ja vanhempien mediankäyttö

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö

Sosiaalialan koulutusohjelma

Lahdensivu, syksy 2016

Jaana Liukonen

LAHDENSIVU

Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagoginen kasvatusta

Tekijä	Jaana Liukonen	Vuosi 2016
Työn nimi	Lapsiperheiden arki – Lasten ja vanhempien mediankäyttö	

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia lapsiperheiden arkea nykyisessä tietoyhteiskunnassa ja selvittää, miten lasten kasvua, kehitystä ja oppimista tuetaan perheiden arjessa. Tutkimuksessa haluttiin selvittää, minkälaista mediankäyttöä on ja miten media on mukana lapsiperheiden arjessa. Tutkimus toteutettiin eräällä perhetuvalla. Perhetuvat ovat lapsiperheiden kohtaamispaikkoja, jotka tarjoavat vertaistukea ja yhteistä toimintaa.

Teoreettisena viitekehyksenä tässä tutkimuksessa oli lapsen kasvu, kehitys ja oppiminen sekä lapset ja media. Lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista tarkasteltiin kognitiivisen kehityksen ja oppimisen, motorisen kehityksen ja liikuttamisen sekä sosioemotionaalisen kehityksen näkökulmista.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena ja tutkimusmenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Haastattelun avulla saatu aineisto analysoitiin teemoittelemalla.

Opinnäytetyössä selvisi, että lapsiperheiden arki on melko säännöllistä ja sitä rytmittävät monet tekijät. Arkeen kuuluvat lasten leikit ja ulkoilu. Mediaa käytetään paljon lapsiperheiden arjessa. Sitä käyttävät niin vanhemmat kuin lapsetkin. Mediankäyttö on suurimmaksi osaksi viihteellistä.

Avainsanat Lapsiperheiden arki, lapsen kehitys, lapsuus ja media, mediakasvatusta

Sivut 29 s. + liitteet 1 s.

LAHDENSIVU

Degree programme in social services

Social pedagogical education

Author	Jaana Liukonen	Year 2016
Subject of Bachelor's thesis	Everyday life of families with children – parents' and children's use of media	

ABSTRACT

The purpose of this theses was to find out what everyday life of families with children is like in the current information society and how parents promote children's growth, development and learning in everyday life. The purpose was also to find out how families with children use media and how it affects their everyday lives.

The theoretical perspectives of this theses were children's growth, development and learning and children and media. Children's growth, development and learning are divided in cognitive development and learning, motoric development and movement and social and emotional development.

This thesis was conducted as a qualitative study. Theme interview was used as the research method. The obtained data was analyzed by dividing it in different themes.

As a research result was found out that everyday life of children with families is very regular and many different factors help making it so regular. Children's plays and outdoor activities are a part of families' everyday life. Media is used a lot in families' everyday lives. It is used by parents and children. For most part the purpose of using media is entertainment.

Keywords Everyday life of families with children, child's development, childhood and media

Pages 29 p. + appendices 1 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	2
2.1	Lapsen kasvu, kehitys ja oppiminen	2
2.1.1	Kognitiivinen kehitys ja oppiminen	3
2.1.2	Motorinen kehitys ja liikunta.....	5
2.1.3	Sosioemotionaalinen kehitys	7
2.2	Lapset ja media.....	8
2.3	Lapsiperheiden arki	10
3	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA KONTEKSTI.....	11
3.1	Tutkimuksen lähtökohdat.....	11
3.2	Perhetupatoiminta.....	12
3.3	Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymys.....	12
4	AINEISTON HANKINTA JA ANALYYSI.....	13
4.1	Aineiston hankinta.....	13
4.2	Aineiston analyysi.....	14
4.3	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	16
5	TUTKIMUSTULOKSET	16
5.1	Lapsiperheiden arki	16
5.1.1	Kotityöt ja arjen rytmittäjät	17
5.1.2	Arjen muodostavat tekijät.....	17
5.1.3	Media arjessa	18
5.2	Kasvun, kehityksen ja oppimisen tukeminen.....	20
5.2.1	Arjen taidot.....	20
5.2.2	Leikkiminen ja liikkuminen	21
5.2.3	Arjen säännöllisyys	22
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	23
6.1	Leikki ja liikunta lasten arjessa	23
6.2	Media viihdyttäjänä arjessa.....	24
6.3	Mediakasvatuksen haasteet	25
7	POHDINTA.....	25
	LÄHTEET	27

1 JOHDANTO

Pientenkin lasten käytettävissä on nykyään enenevässä määrin erilaisia teknisiä välineitä ja lapsetkin viettävät paljon aikaa vuorovaikutuksessa mediamaa- ilman kanssa. Lapset ovatkin erittäin taitavia tekniikan käyttäjiä ja ovat usein vanhempiaan taitavampia tekniikan uusissa ilmiöissä. Lapsuus on muuttunut paljon viimeisten vuosikymmenten aikana ja lapsuuden on sanottu lyhentyneen, mikä osaltaan johtuu mediasta ja tietoteknisistä laitteista. (Inkinen 2005, 9.)

Puheterapiassa ympäri Suomen on yleistynyt pienten puhumattomien lasten ilmiö. Monet kolmevuotiaat osaavat sanoa vain muutaman sanan. Yksi syy tälle on vanhempien ja lasten välisen vuorovaikutuksen väheneminen, mikä johtuu muun muassa sosiaalisesta mediasta. Vanhempien sosiaalisessa mediassa viettämä aika vähentää vanhempien ja lasten yhteistä aikaa. Lapset oppivat kielen kuulemalla ja puheen matkimalla. Kielen kehityksen tukeminen on lapsen kanssa yhdessä tekemistä, leikkimistä ja ääneen puhumista. (Marttala 2015.)

Opinnäytetyön aiheena on lapsiperheiden arki nykyisessä tietoyhteiskunnassa. Tietoyhteiskunnalla tarkoitetaan tässä yhteydessä nykyistä yhteiskuntaa, jossa media kuuluu jokapäiväiseen elämään. Media tarkoittaa kaikkia niitä välineitä, joilla voi lähettää ja vastaanottaa viestejä sekä sisältöjä ja käytänteitä jotka ovat syntyneet niiden ympärille (Niinistö & Ruhala 2006, 8). Tässä opinnäytetyössä media-käsitteen alle luetaan kaikki tietotekniset välineet ja viestit.

Lasten mediankäyttö on ajankohtainen asia ja sitä olisi hyvä pohtia niin kotona kuin varhaiskasvatuksessakin, sillä nykypäivän lapset kasvavat maailmaan, jossa media ja tekniset laitteet ovat itsestään selvä osa arkea. Opinnäytetyö lähti liikkeelle omasta kiinnostuksestani aiheeseen. Halusin selvittää, minkälaista lasten ja vanhempien yhteistä tekemistä on perheiden arjessa, sillä lapsille vanhempien kanssa vietetty aika on hyvin tärkeää kasvun ja kehityksen kannalta. Tällä opinnäytetyöllä haluan syventää tietouttani lasten kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta sekä saada kokemusta lapsiperheiden kanssa toimimisesta, sillä näitä tietoja ja taitoja tarvitsen tulevassa työssäni lastentarhanopettajana.

Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia, millaista on lapsiperheiden arki nykyisessä tietoyhteiskunnassa ja miten lasten kasvua, kehitystä ja oppimista tuetaan arjessa. Tutkimuksessa selvitetään, millaista mediankäyttöä on lapsilla ja heidän vanhemmillaan.

Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja menetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Aineistonkeruupaikkana toimi eräs perhetupa, jossa vanhemmat käyvät alle kouluikäisten lastensa kanssa. Perhetupa valikoitui aineistonkeruupaikaksi, koska siellä oli mahdollista toteuttaa haastattelut kiireettä-

mästi ja haastateltavilla oli aikaa vastata haastattelukysymyksiin rauhassa. Tämä tutkimus keskittyi vain perheisiin, joissa on vähintään yksi alle kouluikäinen lapsi.

2 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

Tässä luvussa esitellään tähän tutkimukseen liittyviä teoreettisia lähtökohtia. Ne ovat lasten kasvu, kehitys ja oppiminen, lapset ja media sekä lapsiperheiden arki. Lasten kasvu, kehitys ja oppiminen on jaettu kognitiiviseen kehitykseen ja oppimiseen, motoriseen kehitykseen ja liikuntaan sekä sosioemotionaaliseen kehitykseen.

Kehityksen tutkijat pitävät turvallisuuden tunteen luomista yhtenä vanhemmuuden tärkeimmistä asioista. Kun lapsi voi luottaa, että saa hoivaa ja lohdutusta, hän voi rauhassa hankkia uusia kokemuksia ja oppia niistä sekä tutustua maailmaan. Vaikka lapsuudessa saadut kokemukset eivät suoraan ennusta kehitystä aikuisikään, tietynlaisten kokemusten kasaantuminen lapsuudessa ja nuoruudessa antaa hyvät eväät elämään. (Silvén & Kouvo 2008, 98–99.)

Suoninen (2008, 143) esittää, että tämän hetken keskustelussa usein toistuvat ihanteet vanhemman ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa ovat lapsilähtöisyys, rajojen asettaminen, kiintymyksen osoittaminen ja opettaminen. Arjen jatkuva kiireisyys saattaa muodostua vanhemman ja lapsen välisen kohtaamisen riskitekijäksi, varsinkin jos molemmat vanhemmat ovat työssäkäyviä.

2.1 Lapsen kasvu, kehitys ja oppiminen

Lapsen kehitykseen vaikuttavat kolme tekijää: perimä, ympäristö ja oma aktiivisuus. Perimä vaikuttaa lapsen kypsymiseen, joka on edellytyksenä sille, että lapsi oppii. Lapset kypsyvä eri asioihin eri tahtiin, toinen oppii ensin kävelemään ja toinen puhumaan. Ympäristö tarkoittaa kaikkea sitä, mitä lapsen ympärillä on. Ympäristö on kulttuuri, jossa lapsi on. Ympäristöä on myös sosiaalinen, eli perhe ja muu arkipäivän ympäristö, sekä fyysinen ympäristö, kuten lelut ja leikkipaikat. Oma aktiivisuus on lapsen oma kiinnostus asioihin ja sitä, miten hän alkaa ratkoa erilaisia asioita. Lapsi tutkii ja etsii omia mielenkiinnon kohteitaan. (Vilen, Vihunen, Vartiainen, Silvén, Neuvonen & Kurvinen 2006, 132–133.)

Ihminen muuttuu ja kehittyy sosiaalisissa suhteissa. Sosiaaliset suhteet määrittävät ja muokkaavat ihmisen kehitystä ja niissä rakentuu ihmisen persoonallisuus. Kehitys on sosiaalistumista tietynä aikana ja tietyissä sosiokulttuurisessa ympäristössä. (Lehtinen, Kuusinen & Vauras 2007, 15.)

2.1.1 Kognitiivinen kehitys ja oppiminen

Kognitiivinen eli tiedollinen kehitys edellyttää havaitsemisen, ajattelun, kielien sekä muistin toimintojen kehittymistä, jotta uudet tiedolliset rakenteet voivat muodostua. Lapsen älykkyyden kehittyminen vaatii hermoverkostojen aktivoitua ja järjestäytymistä tehtävän kannalta mielekkääksi kokonaisuudeksi vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Ennen lapsen yhdeksättä tai kymmenettä ikävuotta hermoston muotoutuvuus on suurimmillaan, joten silloin on otollisin ja kriittisin aika hermostollisten yhteyksien muodostumiselle. (Numminen 2005, 156–158.)

Ihmismielen kehittymiseen elämän alussa vaikuttavat perintötekijät sekä varhaiset ihmissuhteet. Perimä vaikuttaa siihen, millainen lapsi on ja miten hän on vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Varhaiset ihmissuhteet ohjaavat sitä, miten lapsen perintötekijät aktivoituvat toimimaan. Varhaiset ihmissuhteet näyttävät vaikuttavan siihen, mitkä geeneistä aktivoituvat ja mitkä jäävät kokonaan käyttämättömäksi. Aivojen kehitykseen vaikuttaa se, mihin niitä käytetään. Vastasyntyneen aistit ovat virittyneet vuorovaikutustilanteiden havainnointiin ja vauvan kokemukset keskittyvätkin näihin vuorovaikutustilanteisiin, joten aivot kehittyvätkin varhaisten ihmissuhdekokemusten kautta. (Tamminen 2004, 21–22.)

Syntyessään lapsella on jo jonkin verran aivojen hermosolujen välisiä yhteyksiä ja vauvavaiheen aikana näiden yhteyksien määrä kasvaa suunnattomasti. Aivojen hermosolujen aktivointi saa valkuaisia tuottavat geenit toimimaan ja muodostamaan uusia hermoyhteyksiä. Etenkin vauvaikäisenä sosiaalisen vuorovaikutuksen kokemukset muokkaavat aivojen kehittyvää hermosoluverkostoa. Vanhempien ja lasten välinen vuorovaikutus vaikuttaa näin siihen, miten muisti, stressinsietokyky, kyky ymmärtää toisia ihmisiä sekä tunteiden säätely kehittyvät. (Luoma, Mäntymaa, Puura & Tamminen 2005, 93–94.)

Tammisen (2004, 22–30) mukaan ihmisellä on elämän alussa, kolmen ensimmäisen elinvuoden aikana, neljä kehitystasohyppäystä. Nämä kehitystasohyppäykset perustuvat siihen, että lapsen aivot ja mieli järjestäytyvät ja jäsentyvät niin pitkälle, että toiminnallinen kokonaisuus saavuttaa uuden tason, eli lapsi ottaa kehityksessä askelen eteenpäin. Ensimmäinen kehitystasohyppäys tapahtuu kahden tai kolmen kuukauden iässä ja tämän kehitysvaiheen tärkein merkki on tarkoituksellinen hymy. Tässä kehitysvaiheessa kehittyä episodinen muisti, eli toistuvista tapahtumista muodostuu vauvan mieleen yleistyneempiä mielikuvia. Episodinen muisti antaa vauvalle kyvyn ennakoida. Toinen kehitystasohyppäys tapahtuu noin seitsemän-yhdeksän kuukauden iässä. Lapsi tulee tietoiseksi omasta sisäisestä kokemusmaailmastaan eli hänestä tulee psykologisesti kokeva. Tämä edellyttää sitä, että aivojen ja mielen jäsentyminen saavuttaa tietyn tason ja aivojen riittävän monimutkaiset assosiaatioverkostot muodostuvat. Nyt lapsi tarvitsee perushoivan lisäksi tunteen siitä, että tulee ymmärretyksi. Tämä edellyttää lapselta ja hänen hoitajalta vastavuoroista vuorovaikutusta. Hoitajan on oltava riittävän sensitiivinen tulki-

takseen vauvan viestit ja osattava vastata niihin omalla käyttäytymisellään niin, että vauva ymmärtää tulleeensa ymmärretyksi. Tämä keskinäinen ymmärrys syntyy ei-kielellisestä viestinnästä ja ihmissuhteiden perusominaisuus onkin, että toisen ymmärtäminen ei perustu sanoihin.

Seuraava kehitystasohyppäys tapahtuu 12–18 kuukauden ikäisenä. Silloin lapsi on oppinut jo symbolifunktion eli esimerkiksi palikka voi olla puhelimen symboli, joka korvallaan lapsi puhuu. Lapsi on oivaltanut tässä kehitysvaiheessa myös oman peilikuvansa, eli lapsi ymmärtää itsensä objektiivisesti ja katsoo itseään toisten näkökulmasta. Lapsi alkaa myös hahmottaa aikaa lineaarisesti. Nämä henkiset valmiudet ovat edellytyksenä puhumaan oppimiselle. Viimeinen suuri kehitystasohyppäys tapahtuu 24–36 kuukauden ikäisenä. Tässä kehitystasossa tärkeää on, että kielen käyttö sekä ajattelun että vuorovaikutuksen välineenä muuttuu. Lapsi alkaa ajatella loogisesti, eli lauseina. Ihminen alkaa kertoa itselleen päättymätöntä tarinaa omasta kokemusmaailmastaan. Tamminen 2004, 30–38.)

Nykytiedon mukaan ihmistä pidetään tiedonkäsittelijänä, joka asettaa itselleen tavoitteita ja voi itsenäisesti ohjata toimintaansa näiden tavoitteiden suuntaan. Ihminen on aktiivinen oman toimintansa ohjaaja ja oppiminen rakentuu yksilön ja ympäristön aktiivisessa vuorovaikutuksessa. Tulkinta uusista asioista rakentuu aiemmin opitun tiedon perusteella. Oppiminen on toimintaa, jossa yksilö jäsentää kuvaa maailmasta ja etsii selityksiä sen eri ilmiöille. Fyysisen ympäristön mahdollisuudet ja rajoitukset sekä sosiaalista ympäristöä muovaavat tekijät, kuten kulttuuri, ovat vuorovaikutuksessa yksilön toiminnan sekä tietorakenteiden kanssa. Ihminen omaksuu kulttuurilleen ominaisia ajattelutapoja, sosiaalisia taitoja sekä tietorakenteita. (Lehtinen, Kuusinen & Vauras 2007, 77–79.)

Nykyisessä informaatiotäyteisessä tietoyhteiskunnassa lapset tietävät enemmän kuin lapset koskaan aiempien sukupolvien aikana. Tässä informaatiotulvassa ongelmana on se, että tieto ei välttämättä jäsenny kokonaisuudeksi, vaan jäävät irrallisiksi tiedonhippusiksi. (Tamminen 2004, 91.)

Suuri osa lasten oppimisesta lähtee heidän omasta motivaatiostaan ja on heidän itsensä ohjaama, mutta muilla ihmisillä on merkittävä rooli lasten oppimisen kehityksen edistäjänä. Oppaina voivat toimia niin toiset lapset kuin aikuisetkin. Lasten omia toimintoja täydentävät aikuisen ja lapsen väliset suhteet, jotka kannustavat osallistumaan taitoa vaativiin tehtäviin. Sosiaaliset vuorovaikutustilanteet vaikuttavat suuresti oppimiseen. Lisäksi muita oppaita voivat olla myös kulttuurisineet, kuten televisio, kirjat, videot ja kaikenlaiset tekniset laitteet. (Bransford 2004, 99.)

Konstruktivistisissa oppimisteorioissa pienten lasten oppimisessa tärkeää on, että aikuiset herkistyvät kuuntelemaan lasten ajatuksia sekä ideoita. Lasten on tärkeää saada tutkia ympäristöään aktiivisesti ja sitä kautta he alkavat rakentaa omaa ymmärrystä maailmasta. Lasten motivaation kannalta autenttista oppimista, eli oppimista arkipäivän tavallisissa toiminnoissa, tulisi korostaa. So-

siokulttuuristen ja kontekstuaalisten teorioiden mukaan oppiminen on vuorovaikutuksellinen ja kulttuurinen prosessi. Sosiokulttuurisessa teoriassa korostetaan oppimien kulttuurisidonnaista ja sosiaalista luonnetta ja sen mukaan lapsi tulee yhteisönsä jäseneksi vähitellen oppimalla käyttämään yhteisönsä kulttuurisia työvälineitä kuten kieli, kirjat, tietokoneet sekä tiedot ja taidot. (Hujala & Turja 2011, 19–20.)

Leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen ja erilainen taiteen avulla itsensä ilmaisu ovat lapsille ominaisia tapoja toimia. Lapset oppivat leikkiessään ja kaikki leikissä näkyvä on lapselle merkityksellistä. Mielekkäällä tavalla toimiessaan voi lapsi kokea oppimisen ja onnistumisen iloa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005.)

Leikki on lasten mieluisin oppimisympäristö. Leikkiessä kehittyvät mielikuvitus, empatiakyky, sosiaaliset taidot sekä tietyt erityistaidot. Leikkiessä lapset oppivat lykkäämään ärsyksiin tarttumista, sillä lapset haluavat toimia leikissä olevan roolin mukaisesti ja näin pystyvät torjumaan tilanteiden houkutukset. Leikki opettaa hahmottamaan toisen näkökulmaa. (Helenius & Korhonen 2008, 110–111.) Kontaktileikit saavat lapset tuntemaan itsensä hyväksytyiksi ja pienet sylileikit rakentavat puheenkehitystä. Esineleikissä lapset luovat keskinäiset suhteensa. Esineleikissä myös harjoitellaan jäljittelemään aikuisia. (Hujala & Turja 2011, 71–72.)

Voi tavallaan sanoa, että lapsi asennoituu esteettisesti koko maailmaan, sillä maailma on hänelle vielä aivan uusi ja aistihavainnoilla on suuri merkitys. Lapsi tutkii ympäristöään kaikilla aisteillaan ja tekee luovia päätöksiä aistihavaintojen pohjalta. Taiteellinen toiminta tarjoaa mahdollisuuden olla lapsen kanssa sellaisessa vuorovaikutuksessa, joka perustuu lapsen tapaan olla suhteessa ympäristöönsä ja muihin ihmisiin. Taiteellisen toiminnan yksi keskeinen tarkoitus on antaa lapselle väline ilmaista sisäistä maailmaansa ja jakaa kokemuksiaan muiden kanssa. (Hujala & Turja 2001, 111.)

2.1.2 Motorinen kehitys ja liikunta

Motorinen kehitys tarkoittaa liikkeiden kehitystä. Se määräytyy pitkälti keskushermoston, luuston sekä lihasten kehityksen mukaan. Perimä antaa siis rajat motoriselle kehitykselle, mutta ympäristöstä saadut virikkeet, yksilön persoonallisuus, sekä oma motivaatio motoristen taitojen harjoitteluun vaikuttavat siihen, minkälaisia motorisia taitoja ihminen lopulta oppii. Lapset ovat luonnostaan innostuneita liikkumaan ja harjoittelevat motoriikkaansa omaaloitteisesti jo pienestä pitäen. Motorisen taidon oppiminen vaatii aina sen vaativan kypsyystason saavuttamista. (Vilén ym. 2006, 136.)

Motorinen kehitys, eli lihaksilla tietoisesti aikaansaatu toiminta, sisältää havaitsemisen, suunnittelun ja motivaation. Motorinen kehitys näkyy muutoksina kehon ja sen eri osien toiminnoissa. Motoriseen kehitykseen vaikuttaa fyysinen kasvu, kuten luuston ja hengityselinten kehittyminen, mutta myös kehon

sisäiset ja ympäristöstä saadut tietoviestit sekä mahdollisuus liikkumiseen. Motoriset taidot rakentuvat perusliikkeiden, eli eri asentojen, liikkeiden ja siirtymien, perustalle. (Numminen 2005, 94.)

Lasten motorinen kehitys etenee kahdessa suunnassa, päästä jalkoihin ja kehon keskiosasta raajoihin. Liikkeiden kehitys kulkee kokonaisvaltaisista liikkeistä eriytyneisiin. Pienet lapset käyttävät kehoaan kokonaisvaltaisesti ja kehityksen myötä oppivat käyttämään sitä eriytyneemmin. Vastasyntyneen refleksit alkavat harjoittelun avulla muuttua tietoiseksi toiminnaksi, jota vauva pystyy itse säätelemään. Jo noin puolentoista kuukauden iässä vauva osaa potkia jaloillaan. Kun lapsi on kahdeksasta kahteentoista kuukauden ikäinen, hän yleensä liikkuu jo jollain lailla. Noin vuoden ikäisenä lapsi oppii myös kävelemään. Noin kahden - kolmen vuoden ikäisenä lapsi osaa paljon perusliikkeitä, juoksee ja hyppii. Tasapaino kehittyy kiipeilemällä ja keinumalla. (Autio & Kaski 2005, 13–23.)

Parikka-Nihdin ja Suomelan (2014, 91–93) mukaan alle kouluikäisten lasten motoriikan ja hienomotoriikan kehittymisen perustana ovat toiminnallisuus, lapsilähtöisyys sekä mahdollisuus kokeilemiseen. Motorisessa kehityksessä on tärkeää se, miten aistitoiminnot tukevat sitä. Aistitoiminnot ovat välttämättömiä vuorovaikutukselle, oppimiselle sekä tiedonsaannille. Luonnossa liikkuessaan lapsen kaikki aistit ovat avoinna, sillä siellä ei tarvitse olla valppaana esimerkiksi liikenteen vuoksi. Luonnossa liikkuessa myös tuntoaisti on käytössä, kun oksat hipaisevat ihoa tai eri säätilat tuntuvat kasvoilla. Näitä sensomotorisia toimintoja ei välttämättä tapahdu sisätiloissa. Eri ympäristöissä toimiessa lapsen hienomotoriikka kehittyy esimerkiksi pinsettioitteen muodossa, kun hän poimii esimerkiksi kiviä tai marjoja.

Jotta lapsi kasvaa ja kehittyy fyysisesti normaalisti, on välttämätöntä, että hän liikkuu. Hyvät kasvuolosuhteet, kuten riittävä ravinto, hygienia sekä uni turvaavat yhdessä liikkumisen mahdollistavan elinympäristön kanssa lapsen lihasten, jänteiden ja luiden vahvistumisen. Motoriset perustaidot ja niiden oppiminen ovat välttämättömiä elämästä itsenäisesti selviytymiseen. Näitä perustaitoja ovat kävely, juoksu, hyppääminen, kiinniottaminen, heittäminen sekä lyönti- ja potkuliikkeet. Suurien lihasryhmien tuottamat motoriset taidot ovat edellytyksiä hienomotoristen taitojen oppimiselle. Lapsi ei esimerkiksi pysty oppia säätelemään kynänkäytön edellyttävää voimaa, ennen kuin on oppinut hallitsemaan karkeampia liikkeitä, kuten pallon käsittelyn. (Hujala & Turja 2011, 136–137.)

Liikunnan on todistettu edesauttavan hermoverkoston kehittymistä. Mitä tiheämpi hermoverkosto on, sitä paremmat edellytykset lapsella on kaikelle toiminnalle ja sitä paremmin hän oppii. Motoristen taitojen hallitseminen on edellytyksenä hienomotoristen taitojen oppimiselle. Lapsen aktiivinen toiminta muokkaa myös kognitiivisia taitoja. Monipuolisella liikunnalla voidaan parantaa yleisiä oppimisen edellytyksiä ja aistitoimintojen yhteistyötä. (Hujala & Turja 2011, 137.)

Pienelle lapselle on luontaista toimia vuorovaikutuksessa koko kehollaan, ilmeitä ja eleitä käyttäen. Aikuisen tulisi olla herkkänä kehollisesti vuorovaikutustilanteissa ja käyttää aktiivisesti koko kehoa, ilmeitä, eleitä sekä äänensävyjä tukemaan viestejä. Lapset tarvitsevat fyysistä kosketusta sekä läheisyyttä. Fyysisen kontaktin avulla lapsi oppii hahmottamaan omaa kehoaan. Lisäksi kosketus edesauttaa turvallisuudentunteen kehitystä ja sitä kautta tunne-elämän kehitystä. (Vilén ym. 2006, 104.)

Alle kouluikäisen lapsen kasvun ja kehityksen perustana on tutkiminen ja toimiminen. Toimiminen on mitä tahansa toimintaa, joka tapahtuu lapsen ollessa hereillä ja vaatii aistien käyttöä. Lasten oma-aloitteisuutta eri toimintoihin tulisi rohkaista. Lapset ovat synnynnäisesti uteliaita ja se saa heidät tutkimaan ja liikkumaan jatkuvasti. Kaiken toiminnan tulee perustua aistien monipuoliseen käyttöön. (Numminen 2005, 26–27.)

2.1.3 Sosioemotionaalinen kehitys

Sosiaalinen ja emotionaalinen kehitys sisältävät tunne- ja vuorovaikutustaitoja, kuten tunteiden tunnistaminen, nimeäminen, ilmaiseminen ja hallinta sekä toisten kuunteleminen ja auttaminen. Ihmisen kaksi ensimmäistä ikävuotta ovat parasta aikaa tunnetaitojen kehittymiselle, sillä tunteiden muodostuminen tapahtuu hermosolujen synapsivälityksen järjestymisen myötä. Silloin luodaan perustaa tunteiden myöhemmälle kokemiselle ja käytölle kehon, ajattelun ja sosiaalisten taitojen ohjaamisessa. (Numminen 2005, 172.)

Vanhempien ja lapsen välille muodostuu kiintymyssuhde. Turvallisella kiintymyssuhteella on erittäin suuri merkitys lapsen kehitykselle ihmiseksi, joka luottaa itseensä, arvostaa itseään sekä tuntee turvallisuudentunnetta. Lapsi muodostaa ensimmäisen minäkuvansa sekä kuvan muista ihmisistä vanhempiensa käyttäytymisen ja heidän antamien emotionaalisten viestien perusteella. Kun lapsen tarpeisiin vastataan ja vanhemmat käyttäytyvät siinä yhteydessä lämpimästi ja iloisesti, lapsi tuntee olevansa turvassa. Perusturvallisuudentunne takaa sen, että lapsi jaksaa tutkia ympäristöään itsenäisesti. (Hansson & Oscarsson 2006, 21–22.)

Tunteet ovat kieli, joilla vauvan keskushermosto kuvaa eteen tulevien tilanteiden merkitystä. Aikuisen tehtävä on vauvan tunteiden vastaanottaminen ja tyydyttäminen. Vauva näyttää tunteitaan esimerkiksi itkemällä. Kiintymyssuhteen muodostuminen on vauvalle elintärkeää. Kun vauva kohtaa erilaisia tunteita, kuten ilo, pettymys ja turvallisuus, aikuisen tehtävä on auttaa häntä kohtaamaan, käsittelemään sekä säätelämään niitä. Sillä, miten aikuinen on vauvan kanssa ja vastaa hänen vuorovaikutuspyrkimyksiin, on suuri merkitys lapsen persoonallisuuden kehitykselle. Esiemootiot tulevat esille lapsella jo ensimmäisten kuukausien aikana ja sosiaaliset emootiot, kuten mustasukkaisuus, nolous, ujous ja syyllisyydentunne, toisen ikävuoden aikana vuorovaikutuksessa vanhempien ja sisarusten kanssa. (Numminen 2005, 21–23.)

On tärkeää, että vanhemmat pitävät huolta siitä, että tekevät asioita yhdessä lapsen kanssa. Tämä tekeminen voi olla hyvinkin yksinkertaista, kunhan se on molemmille mielekästä. Lapsen tulee kokea saavansa vanhemman aikaa ja olevansa arvokas kun saa tehdä asioita yhdessä vanhemman kanssa. Näin lapsi tuntee tullessa nähdyksi ja itseluottamus vahvistuu. (Hansson & Oscarsson 2006, 32.)

Numminen (2005, 176–177) sanoo, että lapsi voi käsitellä tunteitaan liikkumisen ja leikin avulla. Kuvitteluleikissä lapsi voi käydä läpi erilaisia tunteita ja miltä ne hänen kehossaan tuntuvat sekä miten niitä tunteita voi ilmaista keholla ja liikkeellä. Vanhempien tehtävä on auttaa lasta kehittämään tunnetietoisuuttaan, sillä se auttaa heitä selviytymään voimakkaitakin tunteita herättävistä tilanteista hyväksyttävällä tavalla. Kun lapsen kanssa liikkuu eri ympäristöissä, hänellä on mahdollisuus kokea monenlaisia tunteita ja oppia vuorovaikutustaitoja, esimerkiksi miten ottaa toiset huomioon ja miten kuunnella sekä auttaa toisia.

Sadut ja median eri tarinat tukevat taaperoikäisen empatiakyvyn kehitystä. Lapsi saattaa samaistua tarinan hahmoihin ja myötäelää heidän tunteitaan. Mallioppiminen on tärkeää pienelle lapselle. Lapsi matkii sekä elävän elämän, että median tarjoamia roolimalleja. Media voi siis hyvin opettaa tunteiden ja toiminnan hallintaa, mutta myös impulsiivista ja vahingoittavaa toimintaa. Siksi on tärkeää suojella lasta aikuisille tehdyiltä televisio-ohjelmilta. (Niinistö & Ruhala 2006, 16.)

Leikki-ikäisille media antaa työkaluja tunteiden tunnistamiseen, nimeämiseen ja käsittelyyn. Ei ole vaarallista, jos lapsi pelästyy jotain televisiossa näkemäänsä, kunhan se on hänen kehitystasonsa mukaista ja lapsi pääsee käsittelemään asiaa aikuisen kanssa. Lapsella saattaa olla lempisatu tai -elokuva, joka vetoaa häneen voimakkaasti ja hän haluaa katsoa tai kuunnella yhä uudestaan ja uudestaan. Tämä tarkoittaa sitä, että kyseinen tarina käsittelee lapsen kehitysvaiheeseen kuuluvaa tärkeää asiaa. Tarina voi tarjota hyvinkin terapeuttisen välineen asian käsittelyyn. (Niinistö & Ruhala 2006, 18.)

2.2 Lapset ja media

Media on monin tavoin läsnä lapsen elämässä. Leikit heijastavat mediasta tuttuja toimintatapoja sekä asetelmia ja tuotteet sekä hahmot ovat osa mediaympäristöä. Voidaankin puhua jo suoranaisesta medialapsuudesta, sillä jo alle kouluikäinen saattaa olla kietoutunut moniin mediaympäristöihin. (Sintonen 2002, 72.)

Mediakulttuuri on lasten tärkeä toiminta- ja oppimisympäristö. Siellä he voivat oppia, viihtyä ja olla sosiaalisessa kanssakäymisessä. Mediakulttuuri voidaan nähdä kasvatuksen voimavarana ja mediaa voi nähdä tavallisessa kasvatus-

ympäristössä monessa muodossa. Mediaan tutustuminen aloitetaan esimerkiksi äänien, kuvien, satujen sekä elokuvien tarkastelusta. Mediakasvatusta voi tarkastella neljästä näkökulmasta, jotka ovat taidekasvatuksellinen näkökulma, teknologiakasvatuksellinen näkökulma, yhteiskunta- ja kulttuurikriittisesti painottuva näkökulma sekä suojelullinen näkökulma. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008.)

Lapsuus on muuttunut huimaavan nopeasti viime vuosikymmenten aikana. Nykyään lapset ovat usein vanhempiaan nokkelampia tekniikan uusien saavutusten omaksumisessa. Tämä saattaa johtaa vääristyneeseen kuvaan, että lapset ovat vanhempiaan neuvokkaampia muissakin suhteissa, mikä saattaa johtaa siihen, että lapsista tulee tasa-arvoisempia neuvottelukumppaneita asioissa, joissa päätösvallan tulisi olla yksinomaan vanhemmilla. (Sinkkonen 2012, 33–34.)

Televisioyleisönä lapset ovat aktiivisia sekä osaavia ja osaavat säädellä omaa mediasuhdettaan hyvinkin kriittisesti. Tämä ei saa kuitenkaan peittää alleen sitä, että lapset ovat hyvinkin herkkiä, eivätkä osaa yksin ratkaista kaikkia kohtaamiaan vaikeuksia. Vanhemmilla on oltava taitoa päättää, koska lasten television katseluun olisi hyvä osallistua ja koska sitä olisi hyvä rajoittaa. (Valkonen, Pennonen & Lahikainen 2005, 57.) Lapset ovat monissa mediaan liittyvissä teknisissä taidoissa vanhempiaan taitavampia, mutta viestien kriittisessä tulkinnassa ja ymmärryksen luomisessa tarvitaan vanhempien elämäkokemusta. Mitä pienempi lapsi, sitä enemmän hän tarvitsee vanhempaa kriittiseksi oppaakseen. (Sintonen 2002, 55.)

Lapsista on tullut yhä brändi-tietoisempia. He tavallaan ostavat itselleen toimijuutta ja itsenäisyyttä sekä tuottavat omaa itseään kuluttajavalinnoillaan. Nykyään lapsille markkinoidaan tuotteita suoraan, kun ennen se tehtiin vanhempien kautta. Parhaimmillaan lapset voivat oppia kriittiseksi äärimmäistä kaupallisuutta kohtaan, mutta ongelmia voi seurata, jos oma identiteetti alkaa määräytyä kulutusvalintojen kautta. Kaupallinen maailma saattaa siis asettaa yhä suurempia vaatimuksia tasapainoisen identiteetin kehitykselle. (Oksanen 2008, 48–49.)

Televisio on lasten eniten suosima mediamuoto. Lasten television katselulle ominaista on luvanvaraisuus, mutta vanhempien on usein mahdotonta valvoa täysin lastensa television katselua, sillä vastaanottimia saattaa olla useita ja ne saattavat sijaita lasten huoneissa. Kuvamedian aiheuttamat tunnereaktiot vaihtelevat hyvin paljon. Lasten mediatietojen ja -taitojen lisäksi tilannesidonnaiset asiat vaikuttavat lasten tulkintaan nähdystä materiaalista. On eri asia, onko lapsi yksin vai vanhempien seurassa nähdessään jotain pelottavaa. Vanhemmat voivat luoda lapselle turvallisen katseluhetken purkamalla pelottavan ohjelmasisällön keskustelun avulla. (Valkonen, Pennonen & Lahikainen 2005, 63.)

Televisio ja muun median välivaltaisuus on ehkä kasvattajia eniten huolestuttava asia. Medialla on oma osuutensa väkivaltaa hyväksyvän ilmaston

luomisessa ja vakiinnuttamisessa. Se, että vaikuttaako median väkivaltaisuus suoraan lapseen on kuitenkin monen tekijän summa. Siihen vaikuttavat tilanetekijät, ihminen itse ja mediasisältö. (Sintonen 2002, 60.) On esitetty, että aikuiset eivät näkisi median tarjoamia mahdollisuuksia lapsille ja siksi torjuvat mediakulttuurin. Toinen syy aikuisten mediakulttuurin torjumiseen on se, että median aiheuttamien kulttuuri-ilmiöiden arvellaan tuottavan kasvatuksellisesti negatiivisia seurauksia. (Hujala & Turja 2011, 116–117.)

Median tunnevaikutukset ovat pääosin myönteisiä. Median avulla voimme säädellä mielialojamme ja kokea erilaisia tunteita, vaikka oma elämä ei suuria tunne-elämyksiä tarjoaisikaan. Erityisen tärkeitä nämä tunne-elämykset ovat lapsille, sillä heille erilaisten tunteiden kokeminen, tunnistaminen, ilmaiseminen ja niiden hallinnan opettelu ovat tärkeitä. Sadut ja piirretyt saavat lapset kosketuksiin oman tunnemaailmansa kanssa. On aikuisen tehtävä pitää huolta siitä, että lapsi saa kokea tunteita vain kehitystasonsa mukaisesti. Lasta on tärkeää suojella esimerkiksi pelottavilta asioilta. Mediakasvatus on hyvä työkalu omien tunteiden tunnistamiseksi ja ymmärtämiseksi, sillä omien tunnereaktioiden tunnistaminen ja tiedostaminen lisäävät kriittisyyttä mainoksia ja manipuloivia mediasisältöjä kohtaan. (Sintonen 2002, 62–63.)

2.3 Lapsiperheiden arki

Tilastokeskuksen mukaan perheen muodostavat yhdessä asuvat avio- tai avoliitossa olevat tai parisuhteen rekisteröineet henkilöt sekä heidän lapsensa, jompikumpi vanhemmista lapsineen sekä avio- ja avopuolisot sekä parisuhteen rekisteröineet henkilöt, joilla ei ole lapsia. Lapsiperheessä asuu vähintään yksi alle täysi-ikäinen lapsi.

Ennen kaikkea perhe on kuitenkin yhteisö. Arkielämässä on tärkeää, että perheet määrittelevät itse oman perheensä ja sen jäsenet. Tämä tapahtuu usein tunteiden pohjalta. Perheen tunnesidoksena käsitetään ne tunteet, mitä perhe jäsenissään herättää. (Vilén ym. 2006, 54) Perhe on lapsen lähin kasvuympäristö. Siellä hänen fyysisistä, psyykkisistä ja sosiaalisista tarpeistaan. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 36.)

Lapsiperheiden arkea kuvaillaan yleensä hässäkäksi, jossa on tyypillistä rutiinit, toistot ja syklisyys. Tietty asiat ja tapahtumat toistuvat päivästä, viikosta ja kuukaudesta toiseen samanlaisina. Arkea rytmittäviä asioita ovat vanhempien työajat, lasten koulu- ja hoitoajat, harrastukset, ulkoileminen, ruokailuajat ja nukkuminen. Nykyään arjessa on haasteena työn ja perheen sekä muiden elämänalueen yhteensovittaminen, sekä ajan riittäminen tärkeinä pidetyille asioille. Perheen arki on jatkuvassa liikkeessä ja koko ajan tapahtuu jotain. Arki on tunteiden kirjoa ja siirtämistä, ilmapiirin luomista ja aikataulujen yhteensovittamista. Kodin ja työn yhteensovittaminen näkyy perheiden arjessa. Aikuisten tehtävänä on luoda rutiinia lasten elämään, sillä on tutkittu,

että rutiinit ovat ihmisen hyvinvoinnille tärkeitä. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 15–16.)

Suomalainen yhteiskunta on muuttunut niin, että harvoin nykyään samassa taloudessa asuu enää kolmen sukupolven edustajia. Isovanhemmat asuvat eri paikassa kuin ydinperhe. Vaarana on, että isovanhempien suhde lapsenlapsiin jää etäiseksi välimatkan vuoksi. Nykyään kuitenkin teknologia tarjoaa mahdollisuuden pitää yhteyttä pitkienkin välimatkojen päähän. Suhteet sukulaisiin, etenkin isovanhempiin, lisäävät perheiden hyvinvointia ja ovat turvana esimerkiksi silloin, kun lapsi sairastuu. Lapsiperheille suku on usein tärkein ihmissuhdeverkosto. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 42–43.)

3 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA KONTEKSTI

Tässä luvussa kerrotaan tämän tutkimuksen kontekstista ja lähtökohdista. Tutkimus perustuu ajatukselle lapsuusajan tärkeydestä ihmisen elämässä. Toinen lähtökohta on teknologian läsnäolo jokapäiväisessä arjessa. Tässä tutkimuksessa selvitettiin, miten media ja teknologia näkyvät lapsiperheiden arjessa. Aineistonkeruupaikkana toimi perhetupa, joten tutkimuksen kontekstina tässä luvussa kerrotaan perhetupatoiminnasta. Tässä luvussa esitellään myös tutkimustehtävä ja tutkimuskysymys.

3.1 Tutkimuksen lähtökohdat

Toistuvuus ja rutiinit luovat lapsille turvallisen elämän. Lapsuusaika onkin ihmisen elämän tärkein vaihe, sillä silloin kehittyvät ihmisen tunne-elämä, moraalit sekä persoonallisuus. Lapsuudessa ihminen on vanhempien ja muiden aikuisten kasvatuksen, suojelun ja kontrollin kohteena. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 23.)

Tämän tutkimuksen lähtökohtana ja tutkimuskohteena oli lapsiperheiden arki. Opinnäytetyö perustuu lapsuusajan tärkeyteen, sillä lapsuudessa saadut kokemukset kantavat pitkälle aikuisuuteen. Heleniuksen ja Korhosen (2008, 33) mukaan varhaiset vuodet ovat ihmisen myöhemmän kehityksen perusta. Alle kolmevuotiaana kehittyy lasten persoonallisuus ja he oppivat vaikuttamaan ympäristöönsä tehokkaasti. Ihmisen myöhemmän kokemusmaailman perusta on lapsuudessa. Sen takia lapsuutta tulee varjella kaikelta haitalliselta ja vaurioittavalta. (Kosmo 2005, 10.)

Lapsuus on muuttunut suuresti viime vuosikymmeninä. Eräinä tekijöinä tässä ovat vaikuttaneet media ja tekniset laitteet. On sanottu, että lapsuus on lyhentynyt. Lapset ovat lähes koko ajan vuorovaikutuksessa median kanssa. Toisaalta se, että lasten saatavilla on useita eri tietolähteitä vahvistaa lasten op-

pimista, vuorovaikutusta ja sosialisatiota mutta toisaalta erityisesti internetiin liitetään myös paljon uhkakuvia. (Inkinen 2005, 9.)

Lähtökohtana tässä tutkimuksessa oli tietoyhteiskunta, jossa elämme ja jossa teknologia on aina läsnä. Olemme lähes jatkuvassa vuorovaikutuksessa median kanssa ja jo pienetkin lapset ovat erittäin taitavia median ja teknologian käyttäjiä. Tässä opinnäytetyössä selvitettiin, miten lapsiperheiden vanhemmat kokevat oman ja lastensa mediankäytön.

3.2 Perhetupatoiminta

Perhetuvat ovat oman alueensa kohtaamispaikkoja, joissa on mahdollista saada vertaistukea sekä osallistua erilaisiin ryhmiin, retkiin ja puuhatuokioihin. Tupien toiminta tukee lasten kasvua ja kehitystä sekä vanhemmuutta. Perhetuvat auttavat arjessa jaksamisessa. (Tampereen ensi- ja turvakoti ry.)

Perhetupien tarkoitus on olla paikkoja, joissa samassa elämäntilanteessa olevat lasten vanhemmat pääsevät tapaamaan toisiaan ja jakamaan kokemuksiaan, sekä löytämään arkeensa voimavaroja. Tuvat tukevat kaikella toiminnallaan lasten ja vanhempien osallisuutta ja onnistumista. Tupien toiminnan myötä vanhemmat voivat saada itsevarmuutta ja itsearvostusta. (Lempäälän kunta.)

Tämän opinnäytetyön aineistonkeruupaikaksi valittiin perhetupa, sillä siellä pystyi kohtaamaan lapsiperheiden vanhempia kiireettömästi. Perhetuvalla käy erilaisia perheitä, joista jokaisella on omanlaisensa arki. Tuvalla käyviä vanhempia haastatteleamalla sai kokonaisvaltaisen kuvan kyseisten lapsiperheiden arjesta.

3.3 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymys

Tämän opinnäytetyön tutkimustehtävä oli seuraava: Millaista lapsiperheiden arki on nykyisessä tietoyhteiskunnassa? Tutkimuskysymys oli: Millaista kasvua, kehitystä ja oppimista tukevaa toimintaa on lapsiperheiden arjessa? Tutkimuksen tavoitteena oli antaa vanhemmille mahdollisuus kertoa oman arjen kokemusmaailmastaan omin sanoin. Tutkimuksessa haluttiin selvittää, millaista mediankäyttöä on perheiden arjessa lapsilla ja vanhemmilla.

4 AINEISTON HANKINTA JA ANALYYSI

Tässä luvussa kerrotaan tutkimuksen toteutuksesta ja saadun aineiston analyysistä. Ensin esitellään tutkimuksen luonnetta, sitten kerrotaan aineiston hankinnasta ja analyysistä ja lopuksi pohditaan tutkimuksen eettisyyttä luotettavuutta.

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Aineisto kerättiin teemahaastattelun avulla. Teemahaastattelussa tärkeää ovat ihmisten tulkinnat asioista sekä heidän antamat merkitykset niille (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75). Opinnäytetyön tavoitteena oli saada kokonaiskuva lapsiperheiden arjesta vanhempien näkökulmasta. Teemahaastattelun avulla lapsiperheiden vanhemmat saivat kertoa itse omilla sanoilla oman näkemyksensä arjestaan.

Laadullinen tutkimus pyrkii kuvaamaan tiettyä ilmiötä tai tapahtumaa, ymmärtämään tiettyä toimintaa tai tulkitsemaan mielekkäästi jotakin ilmiötä. Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää, että tutkittavat henkilöt tietävät tutkimuksen aiheesta mahdollisimman paljon tai että heillä on kokemusta asiasta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 87.) Tähän tutkimukseen valittiin tiedonantajiksi eräällä perhetuvalla käyvät lapsiperheiden vanhemmat, sillä heillä on henkilökohtaista kokemusta sekä tietoa lapsiperheiden arjesta.

4.1 Aineiston hankinta

Aineiston hankinta toteutettiin teemahaastattelulla kesäkuun 2016 aikana. Teemahaastattelun avulla pyritään löytämään merkityksellisiä, tutkimustehtävän mukaisia vastauksia. Teemahaastattelu etenee tiettyjen teemojen varassa ja siinä korostetaan ihmisten tulkintoja asioista ja heidän antamiaan merkityksiä niille. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.) Teemahaastattelu oli sopivin tapa kerätä tietoa lapsiperheiden vanhempien kokemuksista omasta arjestaan. Haastateltaville esitettiin ennalta valitut kysymykset samassa järjestyksessä ja heille annettiin mahdollisuus kertoa omasta kokemusmaailmastaan sen, mitä itse halusivat kertoa.

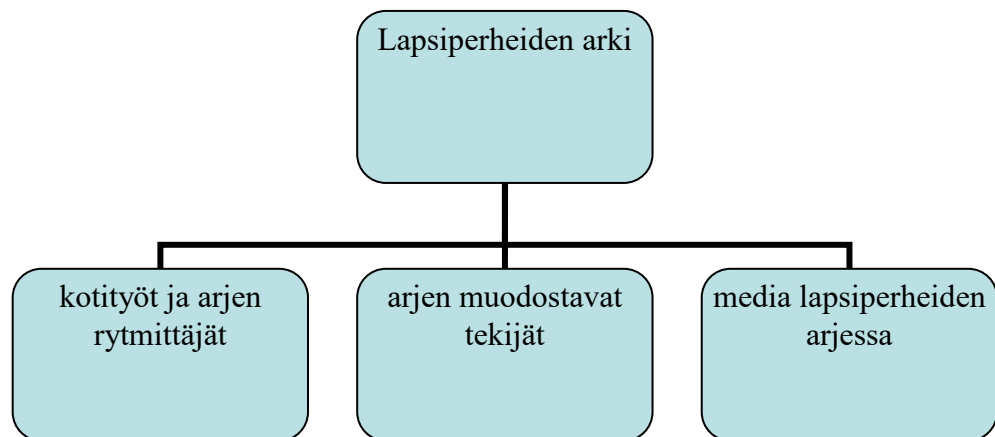
Opinnäytetyön tiedonantajiksi valittiin perhetuvalla käyvät vanhemmat, koska heillä oli omakohtaista tietoa ja kokemusta tutkimuksen aiheesta ja näin ollen tutkimustulokset olivat mahdollisimman totuudenmukaisia ja luotettavia. Haastateltavia oli yhteensä yhdeksän. He olivat kaikki lapsiperheiden äitejä. Haastateltaville kerrottiin tutkimuksen aihe etukäteen ja pyydettiin kirjallinen lupa haastattelun nauhoittamiseen (liite 1) ja aineiston käyttöön tässä tutkimuksessa. Haastateltavia oli yhteensä yhdeksän ja yksi haastattelu kesti noin viisi minuuttia. Haastattelut toteutettiin kolmena päivänä.

4.2 Aineiston analyysi

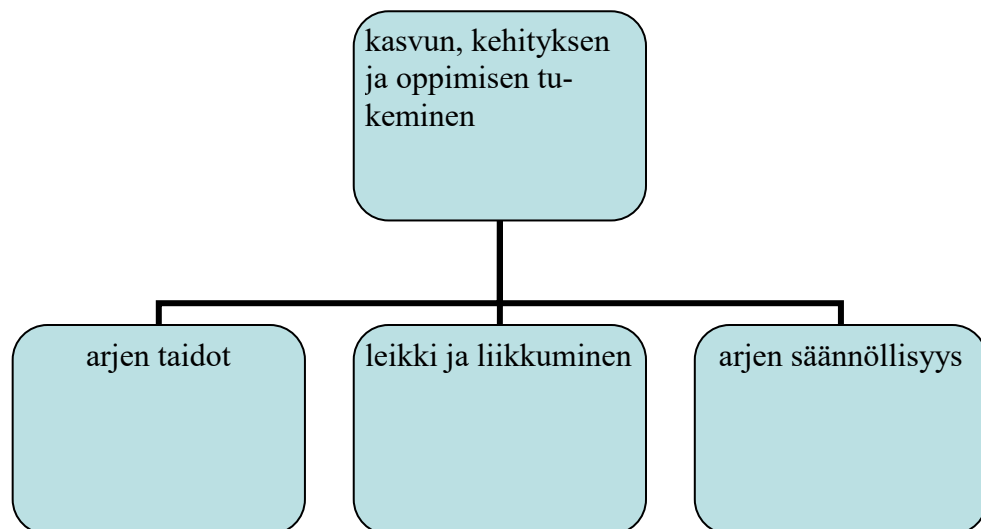
Haastattelunauhoitukset litteroitiin sanatarkasti ja niistä muodostui noin 13 sivua tekstiä. Analyysimenetelmänä käytettiin aineistolähtöistä analyysia, jossa tukena oli kuitenkin teoreettinen viitekehys. Puhdas aineistolähtöisyys on mahdotonta, sillä kaikki tutkijan tekemät jäsennykset ja tulkinnat ovat teoreettisten käsitteiden koskettamia. Aineistoa luokittelemalla ja yhdistelemällä muodostetaan teoriaa tutkittavasta ilmiöstä. (Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen 2011, 19.)

Aineisto teemoiteltiin tutkimuksen aihepiirien mukaisesti, jotta löydettiin vastaukset tutkimustehtävään ja -kysymykseen. Teemoittelu oli luonnollinen tapa käsitellä aineistoa, koska aineistonkeruu oli toteutettu teemahaastattelulla. Teemoittelun tarkoitus on etsiä aineistosta tiettyä teemaa kuvaavia näkemyksiä ja tärkeää on se, mitä kustakin teemasta on sanottu (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93). Aineistosta nostetaan tutkimusongelmaa valaisevia teemoja. Ensin aineistosta löydetään ja sitten erotetaan tutkimuksen kannalta olennaiset asiat. Onnistunut teemoittelu vaatii teorian ja empirian vuorovaikutusta. (Eskola & Suoranta 1998, 176.)

Tutkimustehtävän ja -kysymyksen alle muodostui kolme yläteemaa ja niiden alle alateemoja. Kuvioissa 1 ja 2 kuvataan tutkimustuloksista syntyneet yläteemat. Kuviossa 1 kerrotaan tutkimustehtävän ja kuviossa 2 tutkimuskysymyksen yläteemat. Ensimmäisessä kuvassa on kuvattu tutkimustehtävä ja sen alaiset yläteemat ja toisessa tutkimuskysymys ja sen alaiset yläteemat. Teemoittelua esitellään tarkemmin seuraavassa luvussa.

Kuvio 1. Tutkimustehtävän alle muodostuneet yläteemat

Kuvio 2. Tutkimuskysymyksen alle muodostuneet yläteemat

4.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimukseen osallistuneilta kysyttiin kirjallinen lupa (liite 1) haastattelun nauhoittamiseen ja käyttämiseen tässä opinnäytetyössä. Lomakkeessa kerrottiin tutkimuksen aihe ja että haastatteluissa saatuja tietoja käytetään ainoastaan tässä tutkimuksessa. Valmiissa opinnäytetyössä ei ole mitään tunnistetietoja, jotka voitaisiin yhdistää haastateltaviin tai heidän perheisiin. Haastatteluaineiston suorissa sitaateissa esiintyneet nimet ovat muutettu.

Haastatteluaineisto on käsitelty luottamuksellisesti. Sitä ei ole luovutettu muiden käyttöön ja haastattelunauhoitukset on poistettu litteroinnin jälkeen. Tämän opinnäytetyön valmistuttua kaikki haastatteluaineistot tuhotaan.

Opinnäytetyön aineisto kerättiin haastattelemalla yhdeksää lapsiperheiden äitiä. Perhetuvalla käyvät lapsiperheiden vanhemmat valikoituivat tutkimuksen tiedonantajiksi, koska heillä on omakohtaista tietoa ja näkemystä tutkimuksen aiheesta, joten tutkimuksen aineisto on mahdollisimman totuudenmukainen ja luotettava.

5 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa esitellään tutkimuksen tulokset. Tutkimustulokset on jaoteltu tutkimustehtävän ja tutkimuskysymyksen sekä niiden alle muodostuneiden teemojen avulla. Tutkimustehtävänä oli selvittää, millaista on lapsiperheiden arki nykyisessä tietoyhteiskunnassa. Tutkimustehtävän alle muodostui kolme pääteemaa, jotka olivat kotityöt ja arjen rytmittäjät, arjen muodostavat tekijät sekä media lapsiperheiden arjessa. Kotityöt ja arjen rytmittäjät -teeman alle muodostui alateemoiksi ruoanlaitto, siivous, puutarhahommat, lasten rytmi ja kodin ulkopuoliset rytmittäjät. Arjen muodostavat tekijät -teeman alla alateemoina olivat leikit kotona, leikit ulkona, retket sekä sosiaaliset suhteet. Media lapsiperheiden arjessa -teeman alateemoja olivat lasten mediankäyttö, vanhempien mediankäyttö, yhteinen mediankäyttö sekä säännöt ja rajat.

Tutkimuskysymys oli seuraava: Millaista kasvua, kehitystä ja oppimista tukevaa toimintaa on lapsiperheiden arjessa. Tutkimuskysymyksen alle teemoiksi muodostui arjen taidot, leikki ja liikkuminen sekä arjen säännöllisyys. Kaikki teemat nousivat haastateltavilta kerätystä aineistosta. Lasten nimet ovat muutettu.

5.1 Lapsiperheiden arki

Tutkimustehtävää esitellään sen alle muodostuneiden teemojen avulla, jotka ovat kotityöt ja arjen rytmittäjät, arjen muodostavat tekijät sekä media lapsiperheiden arjessa. Teemat nousivat aineistosta ja tutkimuksen tavoitteista.

5.1.1 Kotityöt ja arjen rytmittäjät

Lapsiperheiden arkeen kuuluvat erilaiset kotityöt, joihin vanhemmat ottavat myös lapset mukaan. Haastateltavat kertoivat lastenkin osallistuvan moniin kotitöihin, kuten ruoanlaittoon, pyykinpesuun esimerkiksi laittamalla pyykit kuivausrumpuun, tiskikoneen tyhjentämiseen, tiskaamiseen, ruoanlaittoon sekä imurointiin. Ruoanlaitto on perheitä yhdistävä tekijä.

Ruoanlaitto on meillä semmonen perhejuttu että kaikki osallistuu, Maijakin vähän.

Lapset auttavat myös puutarhatöissä esimerkiksi ajamalla vanhemman kanssa nurmikkoa tai istuttamalla kukkia. Yksi haastateltava sanoi:

Sit Anna on alkanu auttaan kauheesti et se laittaa pyykkejä kuivausrumpuun ja tyhjentää tiskikoneen haarukka-veitsiosaston.

Toinen haastateltava sanoi:

Varsinkin toi Kaapo nii täyttää tiskikonetta täyttää ja sit imurilla tykkää molemmat pojat tehdä.

Lapsiperheiden arkea rytmittäviksi tekijöiksi aineistosta nousivat lasten tarpeet. Lasten uni- sekä ruoka-ajat rytmittävät päivää.

Ja sitten oikeestaan ruokailut rytmittää sen päivän et pitää syödä säännöllisesti tai muuten tulee kiukku.

Myös kodin ja perheen ulkopuoliset asiat rytmittävät lapsiperheiden arkea. Kodin ulkopuolisia rytmittäjiä ovat vanhempien työt, lasten päiväkotiajat ja perhetupa. Aineistosta nousi esiin työn ja perheen yhdistämisen haasteellisuus sekä samalla töiden tärkeys vanhemmille. Yksi haastateltava kertoi tekevänsä töitä niin paljon kuin pystyy ja hänen miehensä tekee koko ajan töitä ja totesi seuraavaa:

Miehellä ei oo lomaa ollenkaan, että se tekee töitä koko ajan ja mä teen sen mitä pystyn.

5.1.2 Arjen muodostavat tekijät

Lapsiperheiden arki koostuu tavallisista asioista. Siihen kuuluvat kotona leikkiminen, ulkoilu, sukulaiset ja ystävät, retket sekä muut puuhat. Perheiden kotona yhdessä vietetty aika koostuu lapsille mieleisistä leikeistä ja perheen yhdessäolosta. Vanhemmat ja lapset leikkivät kotona yhdessä Lego-palikoilla ja autoilla, pelaavat lautapelejä, lukevat kirjoja tai vain viettävät aikaa yhdessä jutustellen. Lapset kuuntelevat mielellään, kun vanhemmat lukevat heille sa-

tuja. Lasten kanssa askarrellaan, maalataan, muovailtaan sekä lauletaan. Yksi haastateltava sanoi:

Ja mä leikin lasten kanssa ja leikitään ja siis erilaisia leikkejä, legoilla esimerkiks ja sit mitä nyt palapelejä tehään ja luetaan kirjoja paljon ja silleen.

Haastateltavat viettävät paljon aikaa ulkoillen. He käyvät puistoissa, joissa lapset keinuvat, leikkivät hiekkalaatikolla ja laskevat liukumäkeä. Vanhemmat haluavat lastensa omaksuvan luonnossa liikkumisen, joten he käyvät metsässä retkillä ja ulkoiluttamassa koira. Yksi haastateltava sanoi:

Et se et yritetään tota luontoo saada tohon. Me käydään paljon metsässä, meillä on koira niin samoillaan sit tuolla mettässä.

Muutaman haastateltavan puheesta kävi ilmi, että he eivät viihdy kovin hyvin kotona, vaan lähtevät mieluummin aina ulkoilemaan. Lapsiperheet käyvät mielellään erilaisilla retkillä. He käyvät huvipuistoissa sekä pyöräretkillä kaukaisemmissakin puistoissa.

No me ei ehkä ihan hirveesti olla kotona viihtyvä et jos on loma tai muuta nii jos on yhtään säitten puolesta mahdollista lähtetään jonnekin leikkipuistoon, polkupyörillä vaikka vähän pidemmällekin retkelle, siis sillain, tai ihan lähipuistoon.

Haastateltavat kertoivat ystävien ja sukulaisten kuuluvan arkeensa. He käyvät isovanhempien luona yöpymässä tai vain viettävät päivää heidän kanssaan esimerkiksi käymällä syömässä yhdessä. Vanhemmilla on ystäviä, joilla on suunnilleen saman ikäisiä lapsia kuin heillä ja he viettävät aikaa yhdessä. Lapset viettävät aikaa serkkujensa kanssa leikkien.

5.1.3 Media arjessa

Haastattelujen mukaan lasten yleisin käyttämä mediamuoto on televisio. Kävi ilmi, että lapset katsovat televisiota silloin, kun vanhemmat tekevät ruokaa tai nukkuvat päiväunet. Lapset saavat katsoa televisiota myös pottaharjoittelun aikana ja kiireisinä aamuina, jotta lapsi malttaa käydä pissalla. Myös silloin, kun lapsi on nukahtamaisillaan autoon tai ei malta syödä ravintolassa ollessa, saa hän katsoa piirrettyjä.

Säännöissä ja rajoituksissa lasten mediankäytön suhteen oli vaihtelevuutta. Jotkut haastateltavista sanoivat olevansa hyvin tiukkoja sen suhteen, koska lapset katsovat televisiota ja mitä sieltä katsovat. Toiset taas sanoivat sen menevän tilanteen mukaan. Kuitenkin useiden haastateltavien puheesta kävi ilmi, että lapset tarvitsevat rajoituksia, jotta maltaisivat tehdä muutakin. Ruutuajan

rajoitukset saattavat joskus aiheuttaa myös ristiriitatilanteita, kuten käy ilmi yhden haastateltavan sanoista:

Meillä ei oo mitään semmosta tiettyä sovittua ruutuaikaa että se on vähän tilanteen mukaan ja, ja tota. No se nyt viimestään on aina hyvä merkki et jos se akku loppuu nii sit on aika mennä muihin leikkeihin mutta muutenkin, kyllä ne ymmärtää aika hyvin kun sanotaan että nyt täytyy laittaa tabletti lepäämään välillä. Mutta siis onhan se sellanen joka houkuttaa niitä lapsia ja jotenkin se on tosi koukuttavaa, mielenkiintosta miten se onkin se ruutu tosi koukuttava et sitä joutuu riistään sit käsistä et välillä tabletti lepäämään.

Vanhemmat katsovat itse televisiota silloin, kun lapset ovat nukkumassa. Vanhemmat käyttävät älypuhelimia selatakseen uutisia tai sosiaalista mediaa ja haastatteluista kävi ilmi, että vanhemmat selailevat älypuhelimiaan aika paljon, mutta ovat myös ajatelleet omaa puhelimen käyttönsä määrää.

Ja joskus kyllä niinku mä yritän kiinnittää huomiota siihen, että tossa on niin helppo räplätä tota puhelinta -- mun mielestä se on semmonen niinku et ei halua.

Vanhempien ja lasten yhteinen mediankäyttö on sitä, että vanhemmat tarkkaillevat, mitä lapsi katsoo televisiosta. Vanhemmat haluavat kontrolloida lastensa mediankäyttöä ja puuttuvat, jos lapset katsovat jotain, jota vanhemmat pitävät sopimattomana. Myös senkin takia vanhemmat haluavat tietää, mitä lapset katsovat, sillä televisiosarjojen henkilöt tulevat leikkeihin ja heistä puhutaan perheessä. Vanhemmat ja lapset pelaavat myös yhdessä konsolipelejä, joissa lapset ovat vanhempiaan taitavampia, mikä herättää heissä hilpeyttä. Vanhemmat haluavat myös olla tukena lapsilleen, jos heille herää televisiota katsellessa tunteita, joihin tarvitsevat aikuisen tukea.

Joo, kyl mä pyrin silleen koska ei sitä sit tiiä niinku et mitä sieltä vaikka Pikku kakkonen on pääasiassa semmonen että siellä on aika rauhallisia ohjelmia mut kuiteski mä haluan olla silleen tarkkana siinä et jos siellä heräis jotain tunteita mihin se ehkä kaipais aikuisen tukea tai muuta että. -- Niin siinä oli semmonen niinku et sillä lapsella oli heränny ihan semmosta empatian alkutunnetta et tommosia on niin tärkeä bongata sieltä.

Yksi haastateltava totesi:

Se nyt on siinä auki se televisio vaikka sitä ei kukaan kato nii siinä se nyt on.

Haastattelun lopuksi sama haastateltava totesi:

ei meillä sitä mediaa käytetä.

5.2 Kasvun, kehityksen ja oppimisen tukeminen

Numminen (2005, 24) toteaa, että alle kouluikäisen lapsen kasvun ja kehityksen perustana on tutkiminen ja toimiminen. Toiminta on mitä tahansa aistien käyttöä vaativaa, lapsen hereillä ollessa tapahtuvaa toimintaa. Leikki on paras oppimisympäristö pienelle lapselle (Helenius & Korhonen 2008, 99). Seuraavaksi vastataan tutkimuskysymykseen. Haastatteluaineistoa on perusteltu aiheeseen liittyvällä teorialla.

5.2.1 Arjen taidot

Konstruktivistiset oppimisteoriat korostavat oppijan ja ympäristön välistä vuorovaikutusta. Näissä teorioissa korostetaan oppijan omaa aktiivisuutta sekä tutkivaa ja kokeilevaa toimintaa. Sosiaalinen konteksti ja erityisesti kokeneemilta oppiminen ovat tärkeitä. Lasten tulee saada aktiivisesti tutkia ympäristöään ja muodostaa ymmärrystään maailmasta ja sen ilmiöistä. Lasten kehityksen ja oppimisen kannalta konstruktivistiset oppimisteoriat tarjoavat tärkeän arkipäivän oppimisen eli autenttisen oppimisen. Autenttista oppimista tapahtuu tavallisissa, jokapäiväisissä tilanteissa ja se on tärkeää lasten motivaation kannalta. Autenttinen oppiminen antaa lapsille tilaisuuden nähdä erilaisia mahdollisuuksia, kohtaamaan uusia tilanteita sekä luottamaan itseensä. (Hujala & Turja 2011, 19.)

Lapset osallistuvat haastateltavien mukaan erilaisiin kotitöihin, kuten ruoanlaittoon, siivoukseen sekä puutarhanhoitoon. Haastateltavat kertoivat lasten pitävän tiskaamisesta ja imuroimisesta. Ruoanlaitto on perheiden yhteinen puuha. Näissä arkipäivän tilanteissa lapsi ottaa vanhemmiltaan mallia ja oppii tekemään näitä asioita myös itse. Lapset pääsevät aktiivisesti osallistumaan vanhempiensa tekemiin kotitöihin, mikä tukee lasten oppimista ja kehitystä.

Lapset oppivat töiden vaiheet ja suhtautumaan työhön seuraamalla aikuisten tekemiä kotitöitä. Pienten lasten työkasvatus varhaispedagogiikan oppikirjojen sekä muiden pedagogisten tekstien mukaan on lasten itsensä tekemä työ. Työkasvatuksella ajatellaan olevan suuri merkitys lapsen kehitykseen jo pienestä pitäen. Aikuiset liittävät usein työ-käsitteeseen negatiivisia merkityksiä, lapselle työkasvatus tarkoittaa, että työtä tehdessään lapsi voi kasvaa, kehittyä, oppia ja saavuttaa myös muita tietoja, taitoja, valmiuksia, merkityksiä ja näkemyksiä. Työkasvatuksen päämääriä ovat luovuuden, taiteellisuuden, toiminnallisuuden, oma-aloitteisuuden ja omatoimisuuden kehittäminen sekä itsenäisyyden ja vapauden sekä yksilöllisyyden ja yhteisöllisyyden edistäminen. Työkasvatuksen päämäärät ovat yhteydessä lapsen oppimiseen, kehittymiseen, sosiaalistumiseen ja sivistykseen. Lapsille sopivia työtehtäviä ovat itsestä huolehtimisen perustoiminnot, kotityöt ja työt erilaisten materiaalien

kanssa, esimerkiksi käsityöt ja tekstiilityöt. (Helenius & Korhonen 2008, 143–144.)

5.2.2 Leikkiminen ja liikkuminen

Leikki edistää useilla eri tavoilla kouluoppimisessa tarvittavia valmiuksia (Hujala & Turja 2011, 21). Vanhemman ja lapsen yhteinen leikki on tärkeää lapsen kokonaisvaltaiselle kehitykselle. Kun lapsen kanssa leikitään, hänelle lauletaan tai loruillaan, saa hän iloa ja kokemusta vuorovaikutuksen perusteista. Yhteiset leikkihetket valmistelevat puheen oppimista, sillä niissä on aina mukana kielellinen aspekti. (Vilén ym. 2006, 160.)

Leikkiminen kuuluu lapsiperheiden arkeen ja haastateltavat kertoivat leikkivänsä lasten kanssa yhdessä. He mainitsivat autoilla leikkimisen, rakentelu-leikit sekä palapelien tekemisen. Hujalan ja Turjan (2011, 179) mukaan tutkiminen, liikunta, leikki, taiteellinen kokeminen, itsensä ilmaisu sekä kielellinen toimiminen ovat lapsille ominaisia tapoja toimia ja ne ovat läsnä jokapäiväisessä arjen toiminnassa. Rakenteluleikissä lapset tutkivat ja havainnoivat rakentelumateriaaleja. He ratkaisevat kiinnittämiseen, liikkumiseen, muotoihin, mittoihin ja lukumääriin liittyviä ongelmia sekä kokevat esteettistä nautintoa ja onnistumisen tuomaa mielihyvää aikaansaannoksistaan.

Leikin avulla lapset ilmaisevat itseään, kokemuksiaan, tunteitaan ja ajatuksiinsa. Leikki on väline, jolla lapset käyvät läpi asioita, joita haluavat purkaa tai käsitellä. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 79.) Vanhemmat ovat lapsille ensimmäisiä leikkimaailmojen järjestäjiä (Hujala & Turja 2011, 67). Tammisen (2004, 93) mukaan epätodellisen jakaminen, eli leikkiminen, vuorovaikutuksessa aikuisen kanssa auttaa lasta ymmärtämään ja myös sietämään kovaakin todellisuutta. Ymmärtääkseen todellisuutta lasten on harrastettava ja osattava hallita leikkiä. Leikkimisen taito syntyy vuorovaikutuksessa toisen ihmisen kanssa. Joskus voi olla vaikeaa rajata, mikä on leikkiä ja mikä ei. Leikki näyttää ja tuntuu erilaiselta lasten näkökulmasta kuin aikuisista. Leikki on lapsille kiehtova toimintaympäristö, jonka avulla he hankkivat tietoa ja kokemusta todellisuudesta. (Helenius & Korhonen 2008, 99.)

Vanhemmat myös lukevat lapsilleen. Lapsilla on tarve kuulla ja oppia tarinoita. Lasten kielellinen tietoisuus kehittyy vanhempien ja lasten yhteisissä lukuhetkissä. Yhteisten lukuhetket antavat mahdollisuuden lasten ja vanhempien keskinäiselle vuorovaikutukselle. (Vilén ym. 2006, 145.)

Jotta lapsi kasvaisi ja kehittyisi normaalisti, liikkuminen on välttämätöntä. Liikunnan on todettu edesauttavan hermoverkostojen kehittymistä, sillä liikunta on hermostollista toimintaa. Liikkuessaan lapsi kokeilee, tutkii, vertailee ja tekee johtopäätöksiä. Toiminnassa on mukana kaikki aistit, minkä takia siitä jää vahvoja muistijälkiä ja se auttaa asioiden muistamista myös eri asia-yhteyksissä. Lapsi oppii ymmärtämään sanojen merkityksiä kehollisten ko-

kemuksien yhteydessä ja siksi liikunta auttaa käsitteiden konkretisoinnissa. (Hujala & Turja 2011, 137–138.)

Haastatteluissa kävi ilmi, että lapset liikkuvat paljon ulkona. He pomppivat trampoliinilla, pyöräilevät, keinuvat, kiipeilevät, laskevat liukumäkeä ja kävelevät. Vanhemmat haluavat lastensa omaksuvan luonnossa liikkumisen ja he käyvät lasten kanssa yhdessä metsäretkillä.

Lapsena saatujen myönteisten kokemusten luonnosta on todettu olevan yhteys luonnosta huolehtimiseen aikuisena. Luonnossa leikkiminen ja liikkuminen edesauttavat ympäristömyönteisen asenteen kehittymistä myönteisellä iällä. Asfalttipihaa monipuolisempi luonnonympäristö tarjoaa lapsille paljon virikkeitä ja tukevat sitä kautta lasten monipuolista kehitystä. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 23–26.)

Monipuolinen ympäristö edesauttaa lasten kehitystä, sillä se tarjoaa mahdollisuuden esimerkiksi motoristen taitojen harjoitteluun. Kun lapsi pääsee liikkumaan omaehtoisesti sen mahdollistavassa ympäristössä, hänen minäkuva kehittyy onnistumisten kokemusten myötä. Kun lapsi leikkii ja toimii mahdollisimman luonnonmukaisessa ympäristössä, hänen oppimismotivaatio ja keskittymiskyky paranevat. Kognitiiviset taidot, kuten muisti, havaintokyky sekä taito luokitella ja tunnistaa voivat myös parantua. Luonnonmukaiset ympäristöt voivat toimia myös terapeutteina ja luoda hyvää oloa. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 77–80.)

Lapset kehittyvät ja oppivat, kun he leikkivät ja liikkuvat. Tutkimuksen tuloksissa kävi ilmi, että lapset leikkivät paljon ja käyvät säännöllisesti ulkona, missä pääsevät liikkumaan ja tutkimaan ympäristöään. Näin vanhemmat tukevat lasten kasvua, kehitystä ja oppimista.

5.2.3 Arjen säännöllisyys

Päiväjärjestyksen noudattaminen varmistaa sen, että lapsi saa riittävästi unta ja lepoa sekä valveillaoloa. Kun toiminnot toistuvat päivästä toiseen samassa järjestyksessä, lapsi tottuu siihen ja oppii ennakoimaan päivän kulkua. Samalla opitaan sosiaalisen käyttäytymisen tapoja esimerkiksi sanomalla ”kiitos” ja ”ole hyvä”. (Helenius & Korhonen 2008, 81.)

Rutiinit ja toistot auttavat tekemään lapsen arjesta tutun ja turvallisen. Hyvään arkeen kuuluvat sujuvat perusrutiinit, kuten siivoaminen ja ulkoileminen. Lapsen kehityksen kannalta epäsäännöllinen arjen rytmi on riskitekijä ja se aiheuttaa lapselle stressiä. Se voi lisätä myös lasten huonoa käytöstä, vaikuttaa lasten terveyteen esimerkiksi kohottamalla verenpainetta ja vähentää lasten sosiaalisia taitoja ja hidastaa kielen kehitystä. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 19–20.)

Aineiston mukaan perheiden arki on säännöllistä. Päivät menevät suunnilleen samalla rytmillä ja samat asiat toistuvat päivästä toiseen. Tämä tekee lapsen arjesta ennakoitavan ja turvallisen. Lapsiperheiden arki rytmittyy lasten ruokailujen ja uniaikojen mukaan. Muita rytmittäviä tekijöitä ovat vanhempien työt, lasten päiväkotiki ja perhetupa. Ennakoitava ja turvallinen arki edistää lapsen tasapainoista kasvua ja kehitystä ja luo hyvän perustan oppimiselle.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa esitellään tutkimuksen johtopäätökset. Johtopäätökset ovat syntyneet haastatteluaineiston ja tutkimukseen liittyvän teorian avulla. Tässä luvussa on esitelty kolme tutkijan mielestä tärkeintä johtopäätöstä, jotka ovat leikki ja liikunta lapsen arjessa, media viihdyttäjänä ja mediakasvatuksen haasteet.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia lapsiperheiden arkea ja selvittää, mistä tekijöistä heidän arkensa koostuu. Vanhemmat kuvailivat arkeaan vauhdikkaaksi, ihan mukavaksi, liikkuvaiseksi ja ”semmoiseksi touhottamiseksi”. Lapsiperheiden arki on hyvin säännöllistä. Arjessa toistuvat samat rutiinit kuten ulkoilu, päiväkotiki ja kotityöt. Arkea rytmittävät perhetupa, työt ja lasten tarpeet, kuten ruokailu sekä uniajat. Aineiston mukaan lapsilla on säännöllinen ja sen myötä turvallinen elämysympäristö ja näin ollen hyvät edellytykset kasvuun, kehitykselle ja oppimiselle.

Tässä tutkimuksessa kävi ilmi, että lapset osallistuvat kotitöihin ja auttavat esimerkiksi imuroinnissa, tiskeissä ja ruoanlaitossa. Näin lapset oppivat tärkeitä taitoja todellisissa arjen tilanteissa. Kuten edellisessä luvussa todetaan, lapsi kasvaa, oppii ja kehittyy työtä tehdessään ja saa uusia kokemuksia, tietoja, taitoja ja näkemyksiä. Ikätasonsa mukaisia töitä tehdessään lapsen omaaloitteisuus ja omatoimisuus kehittyvät.

Sosiaaliset suhteet ovat tärkeitä lapsiperheille. He viettävät aikaa isovanhempien sekä ystävien kanssa. Vanhemmilla on ystäviä, joilla on suunnilleen saman ikäisiä lapsia ja lapset ovat keskenään ystäviä. Lapset viettävät aikaa myös puistoissa ja perhetuvalla ikätovereidensa kanssa.

6.1 Leikki ja liikunta lasten arjessa

Leikki kuuluu lapsiperheiden arkeen. Lapset leikkivät itselleen mieluisia leikkejä, kuten rakenteluleikkiä palikoilla, autoleikkejä sekä pelaavat lautapelejä. Lasten leikki on kuitenkin paljon enemmän kuin pelkkää ajan kuluttamista. Pienille lapsille leikki on vuorovaikutustaitojen, asioiden merkitysten sekä muiden ihmisten ymmärtämisen opettelua ja samalla se edistää kielen kehitystä. Isommat lapset käyvät läpi kokemuksiaan leikin avulla ja heille kehittyi kouluoppimisessa tarvittavia taitoja, kuten ongelmanratkaisutaitoja ja mate-

maattisia taitoja. Esimerkiksi juuri rakenteluleikki kehittää juuri näitä valmiuksia.

Lapsiperheet viettävät aikaa ulkona liikkuen ja leikkien. He käyvät puistoissa, metsä- ja pyöräretkillä sekä ulkoiluttamassa koira. Liikunta on tärkeää lasten kasvun ja kehityksen kannalta ja lasten on tärkeää liikkua riittävästi. Liikunnan on todettu myös auttavan oppimista. Lasten on välttämätöntä oppia motoriset perustaidot, kuten esimerkiksi kävely ja hyppääminen. Haastateltavien mukaan lapset pääsevätkin viettämään paljon aikaa ulkona esimerkiksi puistoissa leikkien. On tärkeää, että lapset pääsevät liikkumaan paljon, sillä ympäristön virikkeet edesauttavat lasten motorista kehitystä. Lapsena omaksutut liikuntatottumukset kantavat pitkälle aikuisuuteen. Mediamaailman puoleensavetävyys ei ole poistanut lasten elämästä leikkiä, ulkoilua ja luonnossa liikkumista.

6.2 Media viihdyttäjänä arjessa

Media on mukana lapsiperheiden jokapäiväisessä arjessa. Televisio-ohjelmat toimivat lasten viihdyttäjänä, kun vanhemmat haluavat tehdä jotain rauhassa, esimerkiksi tiskata tai tehdä ruokaa, pottaharjoittelun sujumisen apuna sekä ristiriitatilanteita rauhoittavana tekijänä, kun lapsi ei esimerkiksi suostu syömään ravintolassa. Television katselu on lapsille selvästi mieluinen ajanviete. Näin ollen vanhemmat joutuvat rajoittamaan lastensa mediankäyttöä. Haastateluista kävi ilmi, että vanhemmat pyrkivät asettamaan rajat lasten mediankäytölle, jotta he tekisivät muutakin, esimerkiksi lähtisivät ulos. Tästä päätellen lapset itse haluaisivat viettää ruutuaikaa enemmän kuin siihen on mahdollisuus. Media on lapsia puoleensavetävä ilmiö.

Yksi haastateltava mainitsi television olevan aina päällä, vaikka kukaan ei edes katsoisi sitä ja haastattelun lopussa totesi, että ei heillä sitä mediaa käytetä. Onko media jo niin itsestään selvä osa arkeamme, että emme edes tiedosta käyttävämme sitä? Lapset kasvavat jatkuvassa mediahälinässä ja tottuvat siihen jo pienistä pitäen.

Haastateltavat kertoivat katselevansa itse televisiota vasta lasten mentyä nukkumaan, mutta kukaan ei maininnut puhelimen käytölle mitään tiettyä aikaa. Vanhemmat käyttävät paljon älypuhelimiaan ja ovat myös pohtineet sitä, kuinka helppoa on uppoutua lukemaan esimerkiksi uutisia puhelimestaan, mutta tiedostavat sen, etteivät he halua tehdä niin. Vanhemmat ovat huomanneet puhelimen vievän heidän huomionsa ja aikaa.

Haastattelujen perusteella mediaa käytetään lapsiperheiden arjessa vain viihteenä. Se on hyvä tapa saada lapsen huomio muualle, jotta tärkeät asiat, kuten pottaharjoittelu, sujuisivat paremmin. Se saattaa motivoida lasta istumaan pottalla, kun saa samalla katsoa televisiota. Media toimii apuna ja motivoivana tekijänä taitojen opettelussa. Koska media houkuttelee lapsia, sitä käytetään

lapsen viihdyttäjänä niissä tilanteissa, kun vanhempi ei ole lapsen saatavilla. Media helpottaa lapsiperheiden arkea.

6.3 Mediakasvatuksen haasteet

Vanhemmat ovat selvästi pohtineet lastensa mediankäyttöä, sillä he kertoivat rajoittavansa lasten ruutu-aikaa ja myös sitä, mitä he televisiosta tai internetistä katsovat. Vanhemmat haluavat suojella lapsia vahingoittavalta ja pelottavalta mediasisällöltä. Haastatteluista ei kuitenkaan käynyt ilmi, että vanhemmat opettaisivat lapsilleen mediataitoja. Lapset ovat jatkuvasti vuorovaikutuksessa mediamaailman kanssa, mutta mediataitojen opetus jää vähälle. Lapset oppivat ja osaavat käyttää esimerkiksi tabletteja ja älypuhelimia, mutta mediataidot ovat paljon muutakin, kuin vain tekninen tekeminen. Lapset ovat vanhempiaan taitavampia pelaamaan erilaisia pelejä ja vanhemmat kertoivat lasten pitävän sitä hauskana.

Tämän päivän vanhemmuuden yhtenä haasteena on mediakasvatus. Vanhemmat eivät välttämättä itse ole hirveän kokeneita median käyttäjiä, mutta heidän lapset kasvavat maailmaan, jossa media on koko ajan läsnä. Mediaa on helppo käyttää lasten viihteenä, mutta se ei korvaa vanhemman läsnäoloa.

7 POHDINTA

Lapsuudessa ihminen kehittyy omaksi itsekseen ja lapsuudessa saadut kokemukset kantavat pitkälle aikuisuuteen saakka. Siksi lapsuus-aika on ihmisen tärkeintä aikaa ja juuri niillä arjen valinnoilla on suuri merkitys lasten kehitykselle. Lapset alkavat muodostaa mediasuhdettaan jo pieninä, sillä he ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa median kanssa. Lapset tarvitsevat siinä tukea sekä opastusta vanhemmiltaan.

Mediaa käytetään tutkimuksen mukaan viihteellisissä tarkoituksissa, mutta mediakasvatus jää vähälle. Jatkotutkimuksena voisikin tutkia, miten vanhemmat voisivat toteuttaa mediakasvatusta arjessa ja miten perheitä voisi tukea mediakasvatuksen toteuttamisessa? Voisiko perhetupa tukea vanhempia mediakasvatuksessa?

Tutkimuksessa selvisi, että lapset leikkivät paljon erilaisia leikkejä sisällä ja ulkona sekä liikkuvat luonnossa. Juuri näissä leikkihetkissä lapsi kokee iloa ja pääsee toteuttamaan itseään sekä kasvaa ja kehittyy. Kun lapsuus muodostuu iloisista leikkihetkistä, aidosta yhdessäolosta vanhempien kanssa sekä yhdessä oppimisesta, lapsi kasvaa ja kehittyy kokonaisvaltaisesti ja tasapainoisesti.

Idea tämän opinnäytetyön aiheeksi löytyi, kun katselin tuttavaperheeni tapaa viettää aikaa yhdessä. He olivat kaikki yhdessä olohuoneessa, mutta jokainen aivan omassa maailmassaan katsellen itsekseen joko tietokoneen tai television

ruutua. He olivat fyysisesti yhdessä, mutta henkisesti kaukana toisistaan. Tästä sain ajatuksen tutkia, minkälaista lapsiperheiden arki oikeasti nykyään on ja miten media näkyy arjessa.

Opinnäytetyö lähti siis liikkeelle omasta kiinnostuksestani aiheeseen. Omassa lapsuudessani päivät vietettiin ulkona leikkien ystävien kanssa ja perheen kanssa tehtiin paljon metsäretkiä. Nykyään yhä enemmän lapsetkin viettävät aikaa kotona tietokoneen tai television ääressä. Kouluikäisten lasten sosiaaliset suhteet ovat siirtyneet yhteisistä leikeistä pelimaailmaan ja kuulokkeiden välityksellä käytyihin keskusteluihin. Toisaalta yhteiset pelihetket voivat olla myös lasten yhteisöllisyyttä edistävä tekijä. Ujompien lasten voi olla helpompi ryhtyä vuorovaikutukseen muiden kanssa tietokoneen välityksellä. Lasten liikkumista on tutkittu paljon ja lasten on todettu liikkuvan liian vähän. Osaltaan tämä voi johtua mediamaailman mukaansatempaavuudesta, enää ei maljeta lähteä ulos. Lapsuudessa omaksutaan taidot ja tottumukset, jotka kantavat pitkälle aikuisuuteen, siksi olisi tärkeää, että lapset saavat paljon positiivisia kokemuksia liikkumisesta ja luonnosta.

Opinnäytetyön toimeksiantaja löytyi helposti. Otin yhteyttä perhetupaan ja siellä innostuttiin heti tutkimukseni aiheesta ja sovimme tutustumiskäynnin ja haastattelupäivät. Haastateltavat lähtivät myös innokkaasti mukaan tutkimukseen. Haastattelutilanteet olivat mukavia ja rauhallisia. Annoin haastateltaville aikaa ja tilaa puhua. Haastattelutilanteet tuntuivat luontevilta keskusteluhetkiltä.

Aineiston analysointivaihe kesti kaikista opinnäytetyön vaiheista pisimpään. Haastatteluaineiston litteroinnin jälkeen pidin taukoa ennen kuin aloitin aineiston analyysin. Jos voisin tehdä jotain toisin, aloittaisin analysoinnin heti haastattelujen litteroimisen jälkeen. Analysointivaiheen alussa teemojen valitseminen ja teemoittelu takkuili hieman ja käytin paljon aikaa siihen, että teemoittelin aineiston yhä uudestaan ja uudestaan. Lopulta kun päätin lopulliset teemat ja pysyin niissä, analysointi alkoi mennä eteenpäin.

Kaiken kaikkiaan olen tyytyväinen opinnäytetyöprosessiin. Aluksi oli vaikeaa keksiä aihe tutkimukselleni, mutta kun aihe löytyi, se tuntui heti omalta ja prosessi lähti hyvin käyntiin. Opinnäytetyöprosessin aikana opin paljon mediakasvatuksesta ja siihen liittyvistä asioista. Tulevassa työssäni lastentarhanopettajana tästä on varmasti hyötyä ja pystyn soveltamaan mediakasvatusta työssäni. Sain myös näkökulmaa lapsiperheiden arkeen, mikä palvelee sitä, kun tulen lastentarhanopettajana tekemään läheistä yhteistyötä lasten vanhempien kanssa. Toivon, että tämä tutkimus saa vanhemmat innostumaan mediakasvatuksesta.

LÄHTEET

- Autio, T. & Kaski, S. 2005. Liikunta tukemassa lapsen ja nuoren kasvua. Ohjaamisen taito. Helsinki: Edita.
- Bransford, J. 2004. Miten opimme: aivot, mieli, kokemus ja koulu. Helsinki: WSOY.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Hansson, J. & Oscarsson, C. 2006. Onnellinen lapsuus. Kirja vanhemmille. Helsinki: Otava.
- Helenius, A. & Korhonen, R. 2008. Pedagogiikan palikat. Johdatus varhaiskasvatukseen ja -kehitykseen. Helsinki: WSOY.
- Hujala, E. & Turja, L. 2011. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Inkinen, T. 2005. Johdettava polku lasten tietoyhteiskuntaan. Teoksessa Mäyrä, F. (toim.) Lapsuus mediamaailmassa. Näkökulmia lasten tietoyhteiskuntaan. Helsinki: Gaudeamus, 9–18.
- Kosmo, L. 2005. Lapsuuden maailma. Teoksessa Tulva, T. (toim.) Lapsen kasvuympäristö ja sosiaaliset taidot. Jyväskylä: Saarijärven Offset Oy, 9–16.
- Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2010. Lapsen hyvä arki. Helsinki: Kirjapaja.
- Lehtinen, E., Kuusinen, J. & Vauras, M. 2007. Kasvatuspsykologia. Helsinki: WSOY.
- Lempäälän kunta. Perhetuvat. Viitattu 30.6.2016
<http://www.lempaala.fi/palvelut/sosiaali-ja-terveyspalvelut/sosiaali-ja-perhetyo/perhetuvat/>
- Luoma, I., Mäntymaa, M., Puura, K. & Tamminen, T. 2008. Geenit ja kulttuuri lapsen kasvun lähtökohtina. Teoksessa Lahikainen, A., Punamäki, R. & Tamminen T. (toim.) Kulttuuri lapsen kasvattajana. Helsinki: WSOY, 85–97.
- Marttala, K. 2015. Puhumattomat kolmevuotiaat uusi ilmiö, some varastaa vanhempien ajan. Yle. Julkaistu 6.10.2015. Viitattu 29.8.2016.
http://yle.fi/uutiset/puhumattomat_kolmevuotiaat_uusi_ilmio__some_varastaa__vanhempien_ajan/8356936

Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa. 2008. Stakes ja Opetusministeriön Mediainfo-hanke. Iisalmi: Painotalo Seiska Oy.

Niinistö H. & Ruhala, A. 2006. Mediametkaa. Mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.

Numminen, P. 2005. Avaa ovi lapsen maailmaan. Tampere: Pilot-kustannus Oy.

Oksanen, A. 2008. Lapsuus jättömaana: Teknologisen bränditalouden paisteissa vai pimennossa? Teoksessa Lahikainen, A., Punamäki, R. & Tamminen, T. (toim.) Kulttuuri lapsen kasvattajana. Helsinki: WSOY, 45–59.

Parikka-Nihti, M. & Suomela, L. 2014. Iloa ja ihmettelyä. Ympäristökasvatus varhaislapsuudessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. 2010. Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.

Sintonen, S. 2002. Median sylissä. Kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta. Helsinki: Finn Lectura.

Sinkkonen, J. 2012. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun? Helsinki: WSOY.

Silvén, M. & Kouvo, A. 2008. Onko läheisillä perhesuhteilla kauaskantoisia vaikutuksia lastemme elämään? Teoksessa Lahikainen, A., Punamäki, R. & Tamminen, T. (toim.) Kulttuuri lapsen kasvattajana. Helsinki: Gaudeamus, 98–116.

Suoninen, E. 2008. Ihanteet ja arki. Teoksessa Lahikainen, A., Punamäki, R. & Tamminen, T. (toim.) Kulttuuri lapsen kasvattajana. Helsinki: Gaudeamus.

Tamminen, T. 2004. Olipa kerran lapsuus. Helsinki: WSOY.

Tampereen ensi- ja turvakoti ry. Lapsiperheet. Viitattu 30.6.2016.
<http://www.tetuko.fi/?sivu=6>

Tilastokeskus. Suomen virallinen tilasto. Perheet-verkkojulkaisu. Viitattu 28.7.2016. <http://www.stat.fi/til/perh/kas.html>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Valkonen, S., Pennonen, M. & Lahikainen, A. 2005. Televisio pienten lasten arjessa. Teoksessa Mäyrä, F. (toim.) Lapsuus mediamaailmassa. Näkökulmia lasten tietoyhteiskuntaan. Helsinki: Gaudeamus, 54–91.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Stakes. Viitattu 27.06.2016.

<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1>

Vilen, M., Vihunen, R., Vartiainen, J., Sivén, T., Neuvonen, S. & Kurvinen, A. 2006. Lapsuus. Erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY.

OSALLISTUMINEN OPINNÄYTETYÖTUTKIMUKSEEN

Hei!

Olen sosionomiopiskelija Hämeen ammattikorkeakoulussa ja teen opinnäytetyötä aiheesta lapsiperheiden arki. Haluan selvittää, miten lapsiperheet viettävät vapaa-aikaa yhdessä kotona.

Tutkin asiaa haastattelemalla lapsiperheiden vanhempia. Tulen äänittämään haastattelut, joiden materiaali on vain minun käytössäni. Materiaali tulee vain tähän opinnäytetyötutkimukseen ja sitä ei käytetä muualla. Tutkimus toteutetaan luottamuksellisesti, eikä sinua voida tutkimuksesta tunnistaa.

Allekirjoittamalla tämän lomakkeen annat luvan haastattelun tekemiseen, nauhoitukseen ja aineiston käyttämiseen opinnäytetyössäni.

Paikka ja aika

Allekirjoitus

Ystävällisin terveisin,
Jaana Liukonen